

prenete u Muzej Srba u Hrvatskoj. Jedan deo tog materijala bio je u Križevačkoj biskupiji, a rukopisi i značajnije knjige bile su jednim delom u trezorima zagrebačke Sveučilišne knjižnice sve do 1946. godine. Određeni deo knjiga smešten je u Centralnu biblioteku »Prosvjete«, a arhiva je bila smeštena u Opatičkoj ulici br. 20. Na ovom poslu radili su profesor Vladimir Tkalčić, Dr Ivan Bah i profesor Dr Radoslav Grujić. Muzej Srba u Hrvatskoj postojao je do 1963. godine, a posle toga dodeljen je Povijesnom muzeju Hrvatske, kao Odjel Srba u Hrvatskoj.

Postavka ovog Muzeja treba vremenom da se proširi, jer veliki broj ikona, crkvenog metala i tekstila, rukopisnih i štampanih knjiga, svojim kvalitetom i umetničkim dometom zaslužuje da se izloži i tako omogući kompletniji uvid u kulturno i duhovno nasleđe Srba na području Eparhije zagrebačko-ljubljanske. Kada sav crkveno-umetnički materijal, sa svog područja, bude restauriran i konzerviran treba očekivati i pojavu kompletnog kataloga u kome će biti stručno obrađeni svi izloženi eksponati.

Naš rad se odvija pod veoma teškim okolnostima sa sopstvenim snagama. Povremeno organizujemo stručna predavanja u prostorijama našeg Crkvenog muzeja. Posetioци su i iz zemlje i inostranstva. Nekoliko grupa iz Zapadne Nemačke dolaze svake godine da učestvuju na našim predavanjima. Mnogo puta smo davali naše eksponate i na razne izložbe kao pozajmicu. Budući da je Zagreb glavni grad Republike Hrvatske sa izvanrednim komunikacijama avionskog, autobusnog i željezničkog saobraćaja, u našem Muzeju mogle bi se organizovati i tematske izložbe iz ostalih eparhijskih centara Srpske crkve. To je praktičnije i bilo bi posećenije u glavnom gradu Republike nego u unutrašnjosti. Uz to, mladi ljudi bi se više odlučivali na studije crkvene umetnosti kada bi se osigurala radna mesta za njihov rad. A posla ima napretek.

Primljeno: 7. 12. 1989.

SUMMARY

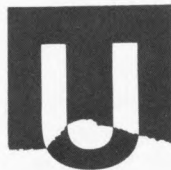
The Museum of the Serbian Orthodox Church of the Zagreb – Ljubljana Eparchy in Zagreb

Jovan Pavlović

The Museum of the Serbian Orthodox Church of the Zagreb – Ljubljana Eparchy was founded in 1981 and opened to the public in 1985. It is situated in the centre of Zagreb (Prilaz JA no. 4) in a building, a monument of culture, constructed in 1886–87. The interior was adapted following the architectural design by Joža Ladović. Six rooms with a surface of 423 square metres contain a selection of some hundred exhibits from the museum's rich holdings: icons in the Serbian-Byzantine and Italian-Cretan style, pictures, manuscripts and books, metal objects, embroideries, textiles. The National Museum in Belgrade carried out the conservation and restoration work on the paintings, icons, and metal objects, with expert help from the Museum of the Serbian Orthodox Church in Belgrade. The display will have to be expanded and it is also planned for a comprehensive catalogue to be published. Plans have been made to expand the space of the museum by adapting the cellar and attic for thematic exhibitions and specialist conferences.

NOVI POSTAVI CRKVENIH MUZEJA U DUBROVNIKU

Jadranka Vinterhalter

Dubrovniku, našem najpoznatijem gradu-muzeju, posljednjih se godina intenzivno obnavljaju povijesni objekti, crkve, utvrde, a paralelno s tim radovima uređeni su novi postavi u najvećim muzejima – Dubrovačkome muzeju u Kneževu

dvoru, Pomorskom muzeju, Muzeju Rupe (uređenje u toku, otvorenje se predviđa za jesen 1990), a otvoren je novi muzej Dom Marina Držića (kolovoza 1989). Dva najznačajnija dubrovačka crkvena muzeja, u Dominikanskom i u Franjevačkom samostanu, također su uređili nove postave. Kako su to renomirani sakralni muzeji s tradicijom, njihovo iskustvo može biti od interesa za srodne muzeje i zbirke koji se osnivaju ili koje treba obnoviti.

Autor projekta obnove oba crkvena muzeja je zagrebački arhitekt Ivan Prtenjak (od 1968. živi i radi u Bruxellesu), vrsni poznavalac povijesne dubrovačke arhitekture, koji istovremeno ima bogato iskustvo na muzejskim projektima i posjeduje senzibilitet za suvremenu arhitekturu. Posebice se bavio pitanjima smještaja muzeja u povijesnu arhitekturu, kako u praksi, tako i teoretski.¹ Prema shvaćanju arh. Prtenjaka, prostor povijesne arhitekture muzejski je eksponat po sebi, treba ga obnoviti tako da mu se vrati izvorni izgled, revalorizirati ga i prezentirati publici. Autor je u oba dubrovačka crkvena muzeja uspio na najbolji mogući način i ostvariti svoje idejne pretpostavke.

Projekt za uređenje muzeja u Dominikanskom samostanu napravljen je 1985. a izveden 1986. godine. Crkva i samostan dominikanaca u Dubrovniku sagrađeni su početkom 13. stoljeća. Muzejska zbirka je osnovana 1948. a za javnost otvorena 1970. godine. Fundus obuhvaća djela slikarstva i skulpture sakralne tematike, crkvene predmete: liturgijsko posuđe, relikvijare, crkvenu odjeću, te rukopise i knjige, sve iz perioda od 14. do 19. stoljeća. Prvi postav uređen je u suradnji s Regionalnim zavodom za zaštitu spomenika kulture Dubrovnika i Regionalnim zavodom za zaštitu spomenika kulture Splita, uz stručnu pomoć dr. Cvita Fiskovića i dr. Krune Prijatelja, dok je autor likovnog projekta bio akademski slikar Mladen Pejaković. Ideju o vraćanju autentičnom stanju i revalorizaciji povijesnog prostora Ivan Prtenjak je u tom projektu mogao elaborirati i realizirati u punom zamahu.

Za potrebe muzeja prostor je proširen tako što su uređeni za publiku do tada nepristupačni prostori: gotička sakristija, gotičko-renesansna kapela i riznica. Da bi se omogućilo kretanje posjetilaca, probijen je jedan novi otvor, a oslobođen i otvoren renesansni lučni otvor, čime je vraćena autentičnost tome vrijednom arhitektonskom elementu. Uređen je prostor pod zidom, kasnije pridodat samostanu, u kojem je izložena zbirka nakita. Kako se ta dvorana nalazi na višoj razini od ostalih, do nje vodi malo stepenište, a otvor portala po sredini je presječen stupom koji uz dekorativnu vrijednost ima funkciju odvajanja ulaznog i silaznog toka za posjetioce. Na vrhu stupa je pozlaćeni prsten kao kapitel, naznaka sadržaja ovog prostora – riznice, a ujedno i decentni postmodernistički detalj koji kazuje da je stup sada sagrađen. Prostor muzeja fascinantan je i kada je ispunjen (eksponatima) i kada je prazan (arhitektura). Izložci su veoma dobro raspoređeni u prostoru i jednako dobro komuniciraju između sebe kao i s arhitekturom. Tako je u kutu ispod stepeništa izložena glasačka kutija Dubrovačke Republike, čime ovaj eksponat nije stavljen po strani, marginaliziran, već upravo suprotno, akcentiran, a

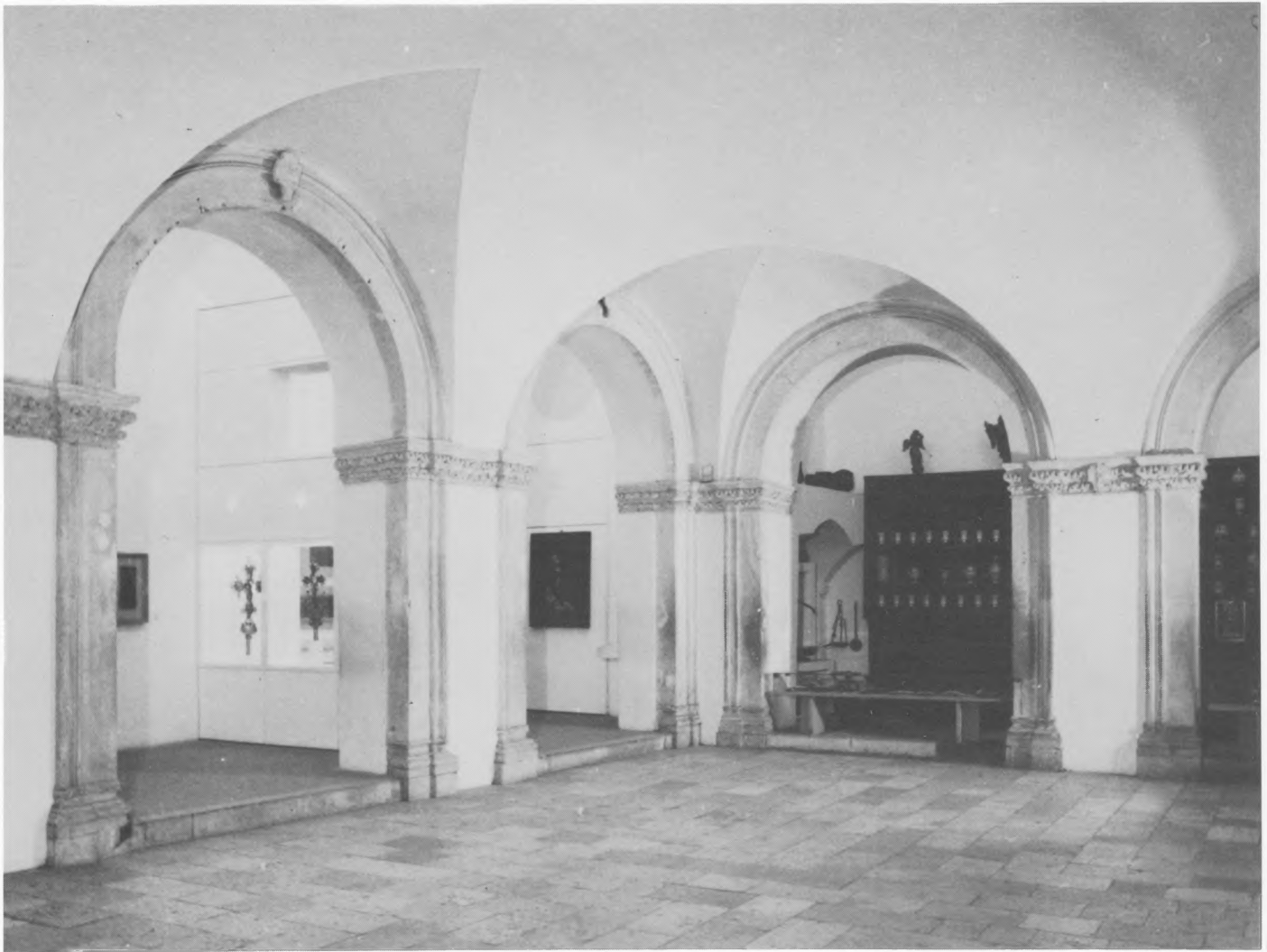
Detalj postava Muzeja Dominikanskog samostana, Dubrovnik

sporedni je prostor podignut na razinu izlagačkoga. Bijeli zidovi kao pozadina, dovoljno prozračnosti između eksponata, diskretne zidne vitrine čine postav preglednim. Osvjetljenje prostora kombinacijom prirodnog i umjetnog svjetla je optimalno. U ovom ambijentu arh. Prtenjak je proveo svoj princip da se povijesni prostori osvjetljavaju običnim žaruljama, nikakvim reflektorima, spotovima, halogenim svjetlima, što je i ljudskom oku ugodnije i manje šteti izloženom materijalu i čime se izbjegava komplicirana električna instalacija koja remeti estetiku prostora. Žarulje su skrivene iza diskretnih, bijelih kutnih paravana. Uopće, skromnim sredstvima i mobilijarom, uvjetovanim ograničenim financijskim mogućnostima, autor postava je postigao optimalna muzeološka rješenja. Uz dominikansku crkvu, čiji je interijer preuređen 1989. također po projektu Ivana Prtenjaka, dobivena je uspješna cjelina muzejsko-crkvenoga kompleksa. U planu je i uređenje galerije suvremene umjetnosti unutar Dominikanskog samostana.

Muzej Franjevačkog samostana Male braće osnovan je 1957. godine. Fundus obuhvaća djela likovne i primijenjene umjetnosti, crkvene predmete, rukopise i knjige a posebna je vrijednost apoteka s inventarom, iz 1317. godine, jedna od najstarijih u Evropi. Autor prvog postava bio je akademski slikar Mladen Pejaković, a stručni i muzeološki suradnici bili su dr. Cvito Fisković i dr. Krno Prijatelj.

Prema projektu Ivana Prtenjaka, muzej je preuređen 1987. godine. Autor je bez velikih intervencija vratio ovom prostoru njegov izvorni izgled. Muzej je smješten u kapitulskoj dvorani samostana, koja je u prvom postavu bila natrpana vitrinama i prilikom većih grupnih posjeta one su otežavale obilazak. Arh. Prtenjak je ovaj prostor potpuno oslobodio, stavljajući izložke u diskretne zidne vitrine. Stara apoteka kao ambijentalna cjelina ostala je na svojem mjestu, a muzejski materijal je tematski raspoređen u četiri kapele: slikarstvo, skulptura, nakit, crkveni predmeti. Uspješno je projektirana dvostruka vitrina koja funkcionira kao pregrada između dvije kapele. Trodijelna je, a u centralni dio, otvoren na obje strane, postavljen je najznačajniji eksponat, pacifikal. Bočne strane vitrine imaju ogledala kao pozadinu, čime se postiže iluzija produbljenog prostora. Vitrina ima svoje unutrašnje, lokalno osvjetljenje. Niz otvora u obliku rombova u gornjem i donjem dijelu vitrine imaju dekorativnu vrijednost i funkciju ventiliranja. Princip usklađivanja eksponata s arhitekturom proveden je i u ovom interijeru te je postignut pregledan i muzeološki uspješan postav. U okviru istog arhitektonskoga kompleksa u planu je uređenje likovne galerije s postavom djela dubrovačkih autora 20. stoljeća iz fundusa Franjevačkog samostana.

Primljeno: 9. 7. 1990.

Detalj postava Muzeja Franjevačkog samostana sa starom apotekom, Dubrovnik

¹ Galjer, Jasna. Ivan Prtenjak: Arhitektura / staro i novo, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb 1990 (sa bibliografijom).

SUMMARY

New displays of the church museums in Dubrovnik

Jadranka Vinterhalter

Amongst other numerous renovations of historical monuments in Dubrovnik new displays of several museums have been set up during the last few years. Two important church museums, in the Dominican and Franciscan monasteries, have been renovated to the architectural design by Ivan Prtenjak. Architect Prtenjak conceives of historical architecture as of a museum exhibit in its own right, and therefore are his designs made in such a way as to bring back the original architectural form.

The 13th century Dominican monastery has a Museum founded in 1948 and opened for the public in 1970. The Museum was renovated in 1986 by an expansion to new halls within the monastery. The exhibits are layed out well, communicating among themselves and with the interior architecture, and the lighting is optimal. Together with the renovated interior of the Dominican church to the design of the same architect (1989) a successful unity of the museum and church complex has been achieved.

The Museum of the Franciscan monastery was founded in 1957, with rich holdings containing works of art and applied art, manuscripts and books, a specially valuable part being the pharmacy from 1317, one of the oldest in Europe. The Museum, accommodated in the chapter house, was renovated in 1987, and the exhibits layed out in chapels.